

אפילו אלה שיתרשמו לטובה ויימשכו ללמוד יותר על יהדות, סביר מאוד שבגלל ההתרשמות שיקבלו מהסרט יהיו להם מעצורים בהתקדמות שלהם.
(מורה לדור נבון ח"ב ע' 201 - בתרגום חופשי מאנגלית)

צח

קבלת תמיכה ממשלתית למוסדות תורה

.. "אל תגעו במשיחי" – אמרו חז"ל דמיירי בתשב"ר והזהיר הכתוב שלא לנגוע בהם, והכתוב לא חילק בין תינוק א' להרבה תינוקות, ועכ"פ, מיעוט רבים (במשיחי) שנים. ובאמת ישנם מאות תשב"ר הרוצים בחינוך קודש, ואין בכח הישיבות להכניסם, מפני המצב החמרי, וידוע לכל המצב והמאבק הקשה של הישיבות להחזיק מעמד.

יש הצעה שהממשלה תתן תמיכה לת"ת ולישיבות אבל, כתמיד, נמצאים מהרסים ומחריבים אשר ממך יצאו, המשתדלים לבטל תמיכה זו מהישיבות ולבטל ת"ת מפי תשב"ר ח"ו.

והנה השמיעו ג' סברות לחזק את מעשיהם:

אומרים שתמיכה כזה היא נגד הקונסטיטוציא [חוקת היסוד]. וזה מוזר מאוד, כי אפילו אלו האומרים שהקונסטיטוציא דוחה ת"ת של תשב"ר ואין להשתדל שיעשו תיקון בזה – בטח יודו שאם הממשלה מסכמת לתמוך, והרי היא יודעת את הקונסטיטוציא, ודאי שאין סתירה בזה. והאומנם עליהם ללמד את בית משפט העליון של ארצה"ב הל' קונסטיטוציא דארצה"ב?!

אומרים שאם הממשלה תתן תמיכה, אז תתערב בעניני החינוך. וזה חשש שאין לו יסוד במציאות כלל, דהרי הממשלה נותנת זה משנים רבות את תמיכתה, לנסיעות, חלב וכו', ועד עתה לא התערבה, ומדוע תתערב עכשיו.

1. דברי-הימים א טז, כב.

א. שבת קיט, ב. בביאור מאמר חז"ל זה - ראה תורת מנחם - התוועדויות תשנ"ב ח"א ע' 148. 273.

ב. הכוונה לממשלת ארצות הברית.

ג. ע"פ לשון הכתוב ישעי' מט, יז.

אבל ישנם גם מפולפלים בין המהרסים, האומרים, שאם היהודים יקבלו התמיכה - תתנה הממשלה גם לנוצרים, ויחזקו בזה ע"ז, אשר בן נח מוזהר עלי, ולכן קבלת התמיכה אסורה ע"פ שו"ע, ד"ולפני עור לא תתן מכשול"².

ומעולם לא שמעתי סברא "עקומה" כזו:

(א) צע"ג אם בכלל יש בזה האיסור ד"ולפני עור", כיון שהתמיכה היא במיוחד ובודאי ללימודי חול (אלא שע"י התמיכה בטל הצורך לקחת מקופה הכללית של המוסד ללימודים אלו, ובמילא אפשר, באם ירצה המוסד, לנצל הקופה כולה ללימודי דת. ואכ"מ³).

(ב) ידוע שבמדינה זו הנוצרים האדוקים יש להם די כסף לבתי חינוך שלהם. ואין מוותרים אפילו על ילד א' שלא לקולטו מפני שאין ביכולת הילד לשלם שכר לימוד.

(ג) אפילו להרמב"ם⁴ דהנוצרים עובדי ע"ז הם, משתפים הם שם שמים וד"א. ולדעת כמה ראשונים וכן פסק הרמ"א⁵ לא הוזהרו ב"נ על השיתוף.

(ד) בפאבליק סקולס (בתי ספר עממיים) לומדים כמה וכמה מקצועות באופן ובסגנון כזה⁶ אשר במישרין ובעקיפין משפיעים על התלמיד לאמר שאין מקום ואפשרויות לנסים. ומזה – שאין מקום לענינים שלמעלה מדרך הטבע, ומזה – שאין העולם זקוק לענין שמחוץ הימנו, ומזה – שאין בעה"ב המנהיג בירה זו, ומזה – צעד קטן לכפירה גמורה בבורא עולם. והרי על הכפירה הוזהרו בני נח לכל הדעות⁷.

2. קדושים יט, יד.

3. ראה טוש"ע יו"ד ר"ס קנ"א ונ"כ שם. לקוטים שבסו"ס פסקי דינים לאדמו"ר הצמח צדק (במהדורת תשנ"ד – ע' תח).

4. הל' ע"ז פ"ט ה"ד (בכמה דפוסים שינה הצענזאר ל"כנענים").

5. שו"ע או"ח סו"ס קנ"ו – ובסהמ"צ להצמח צדק (מצות אחדות ה') מפרש כן דעת הרמב"ם בסהמ"צ שלו מצוה ב'. עיי"ש. וצ"ע.

דעת הראשונים – ראה בספרים שצויינו ברמ"א שם, בהגהות רעק"א, החת"ס, באורחות חיים (החדש) שם. וראה ג"כ ד"ה מי כמוכה, תרכ"ט (לאדמו"ר מהר"ש).

6. ג"ז מהענינים אשר, בעה"ר, אין נעשה ע"ע מאומה לשנותם, אף שנוגע לרכבות מבני ובנות ישראל ובעקרי האמונה.

ואולי נכון יותר שילמדו בני נח בבתי חינוך משלהם⁷ מאשר בפאבליק סקולס, וכידוע דכופר גמור – גרוע מעובד עבודה זרה⁸. וכמאמר הבעש"ט ז"ל⁸, שיותר יש תיקון לגוי עובד עבודה זרה מן האפיקורסים שכופרים בה' לגמרי ואינם מאמינים בחידוש העולם.

(ה) כל החששות לשלול התמיכה – אינן ודאי וברי, ורק – על אחרי זמן. קבלת התמיכה – ודאי הוא אשר תיכף ומיד יוכלו הישיבות וכו' לקבל ולקלוט עוד מספר תלמידים.

(ו) מהנ"ל מובן, שכל הפועל נגד התמיכה – פועל (שלא בכוונה או גם בכוונה) למנוע תורת ה' מכמה מבני ישראל. והרי לבני ישראל אלו – אין כל נפק"מ מה היא כוונת המונע. וד"ל.

המורם מהאמור – שחובה ויש לעשות כל ההשתדלות לאישור התמיכה למען חיזוק ידי הישיבות והת"ת, ולהציל כמה וכמה נפשות מבנ"י, שאפילו המקיים רק נפש אחת מהם כאילו קיים עולם מלא.

(לקו"ש ח"ח ע' 302, תורת מנחם חל"א ע' 79)

◇ ◇ ◇

.. ענין עזר הממשלה הפדרלית לבתי ספר דתיים, פאראקיעל סקולס בלע"ז, אשר מלתי אמורה כבר כמה פעמים בדבר גודל ההכרח שבזה, ואין יסוד להתנגד לזה ואדרבה חוב קדוש על כל אחד ואחד לדרוש עזר זה בפה מלא וכו'.

(אגרות קודש חכ"ב ע' תעו)

◇ ◇ ◇

7. ראה הסדר ברמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ז והלכות עדות סוף פ"א, שו"ע אדמו"ר הזקן הלכות נזקי גוף ונפש סעי' ט-י.

8. הובא בד"ה תער השכירה להצמח צדק (נדפס בס' דרך מצותיך ח"ב [=אור התורה-נ"ך ח"ב ע' תשפב]) ס"ח. וראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקס"ג. וש"נ.

ה. של בני נח.

ו. סנהדרין לו, א (במשנה). ולהעיר משו"ע אדה"ז או"ח סי' שו סכ"ט: מפני שענין זה הוא כפיקוח

נפש שמחללין השבת אפילו בספק הצלה, שאין לך פיקוח נפש יותר מזה.

.. ומה שכותב בנוגע לדעתי אודות תמיכת הממשלה בישיבות וישיבות קטנות ות"ת המתנהגים על טהרת הקדש – כבר פרסמתי הטעמים וגם נדפס .. וכללות הנקודה – מיוסדה על מאמר חז"ל, לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תשב"ר, ומי הוא זה ואיזהו אשר יערב לבו למנוע תמיכה כהאמורה, שבודאי עי"ז כמה מבני ישראל ובנות ישראל לא יוכלו להתקבל במוסדות האמורים, ואם בשביל בנין בית המקדש אסור לבטל תשב"ר עאכו"כ מפני חששות מדומים ועכ"פ רחוקים.

וראי' מוכחת איך צריכה להיות השקפת החרדים לדבר ה' בשאלה האמורה, גם מהמנגדים, שכל אלה שמלפני איזה שנים נלחמו .. וכל אלו הלוחמים נגד שיעור לימוד הדת .. נלחמים בכל תוקף נגד תמיכה האמורה, וד"ל.
(אגרות קודש חכ"ב ע' ו)

אוסף החכמה

צט

מוסדות חינוך לבנות

כשבא^א כ"ק מו"ח אדמו"ר לכאן¹, התעניין ביותר במצב החינוך. כשבא בפעם הב'², התכוון להשינויים שחלו בנתיים, ואחרי תקופה של הכנה, התחיל ביסוד רשת של בתי-הספר לנערות בשם "בית רבקה" או "בית שרה". כמו בכל ענין חדש, הנה גם בזה רבו המקשים, ויתחילו להמטיר בשאלות וקושיות מכל המינים. ותהי ראשיתם ותוקפם - ממרז"ל (קדושין כט, ב³) שנשים פטורות מתלמוד תורה, אדרבה: "כל המלמד כו"⁴.

1. לארצות-הברית, בשנת תר"ץ.

2. בט' אדר ראשון ה'ש"ת.

3. ושם: "איהי מגלן דלא מחייבא למילף נפשה, דכתיב ולימדתם ולמדתם, כל שאחרים מצווין ללמדו מצווה ללמד את עצמו, וכל שאין אחרים מצווין ללמדו אין מצווה ללמד את עצמו. ומניין שאין אחרים מצווין ללמדה, דאמר קרא ולמדתם אותם את בניכם, ולא בנותיכם" (וראה גם שם לד, א: "מה תלמוד תורה נשים פטורות כו").

4. "כל המלמד בתו תורה (כאילו) מלמדה תפלות" (סוטה כ, א – במשנה).

והנה, מצות ת"ת כוללת ב' ענינים: מצות ידיעת התורה, ומצות ת"ת בכל שעה פנוי⁵ – אפילו אם כבר יודעה כולה⁶. ולכאורה אפשר הי' לומר, דטעם דאשה פטורה מת"ת הוא משום דצריכה להיות "עזר כנגדו", ו"אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה"⁷, וצריכה להתלמד בהם, ולכן לא חייבה בת"ת בדבר שאין בו קצבה, היינו במצות "והגית בו יומם ולילה" – בדוגמת כבוד אב ואם⁸.

אלא ששם אם נתגרשה שוין שניהם, כי אין שם אלא שירות ולא הלימוד והכנה לזה. אבל מצות ידיעת התורה, שאינה נדחית מפני שאר מצות (בארוכה בשו"ע רבנו הל' ת"ת ריש פ"ג⁹), הרי גם אשה מחוייבת בה.

אבל, מכיון שלימוד פטור דאשה בת"ת הוא מקרא¹⁰ ד"ולמדתם אותם את בניכם"¹¹, והבן הרי אין לו עדיין ידיעת כל התורה, ובכל זאת דרשין "ולא בנותיכם", עכצ"ל, דגם ממצות ידיעת התורה פטורות נשים. אבל כל זה – בנוגע שתקבל שכר כמצווה ועושה דוקא, אבל כאינה מצווה ועושה מקבלת בלאה"כ, אם רוצה ללמוד¹².

וכל זה בת"ת מצ"ע, אבל הרי עוד ענין בת"ת – שהוא ה"מביא לידי מעשה", ואדרבה, עי"ז דוקא "גדול תלמוד"¹³. ובזה גם אשה מחוייבת לידע ההלכות השייכות אליהם, ומנאם הסמ"ק¹⁴ ובהל' ת"ת לרבנו¹⁵, שהם כל מצות לא תעשה ומצות עשה שלא הזמן גרמא.

5. וראה מנחות צט, ב.

6. ראה בארוכה הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג (המובא לקמן בפנים) ובקו"א שם.

7. כתובות נט, ב – במשנה.

8. שפטורה ממצוה זו, כי "אין סיפק בידה לעשות מפני שרשות אחרים (בעלה) עלי" – קידושין ל, ב (ובפרש"י).

9. ושם: "לא אמרו שמבטלין ומפסיקין מת"ת כדי לקיים מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים .. אלא להפסיק לפי שעה וזמן מה שאין בו אלא ביטול מצות העסק ולימוד התורה תמיד, אבל לא ביטול מצות ידיעת התורה", ש"נדרחית מפני לימוד זה מצוה רבה של פרי' ורבי' אף שהיא גדולה מכל המצות" (ועיי"ש בקונטרס אחרון ביאור "חילוק זה שבין מצות ידיעת התורה כולה למצות והגית בו יומם ולילה" שהוא דבר שאין לו קצבה).

10. עקב יא, יט.

11. קידושין כט, א (נעתק לעיל בהערה 3).

12. ראה רמב"ם (ואדה"ז) הל' ת"ת ספ"א. גמ' סוטה דלהלן.

13. קידושין מ, ב. וש"נ.

14. בהקדמה.

15. סוף פ"א.

והנה, בזה - ת"ת שלה אינו אלא הכשר מצוה¹⁶. אבל גדולה מזה מצינו בברכות¹⁷ וסוטה¹⁸ שאם ע"י השתדלות האשה לומדים הבעל והבנים, חולקת עמהם בשכר כמצווה ועושה, ולא גרע משמעון אחי עזרי' ויוחנן דבי נשיאה¹⁹.

דהנה, בימים הראשונים, שלא היו הבעל והבנים צריכים לשידול שיחפצו בת"ת, ורק שהיתה בזה שאלת הפרנסה, והאשה היתה לוקחת זה על עצמה, לא הי' זה נוגע בידיעותי' בתורה, אבל עתה, שבכמה פעמים צריך לשדלם לת"ת - הרי גם לאשה צריך להמציא ידיעות בתורה לכל מקצועותי'.

אבל, כשנתבונן למצבנו עתה, הנה כל הנ"ל אינו שייך לנדו"ד. כי שאלת חינוך הבנות אין זה ענין של ת"ת, להמציא להם ידיעות גרידא, אלא זהו בעי' שתהיינה אידישע קינדער,

כי, ברוב הפעמים חיים הם בסביבה ששקועים בדאגות הפרנסה, "מאכן אַ לעבין" בלע"ז, או בקצה השני "האבען אַ גוט טיים", ואינם רואים כלל את ה"ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר ע"פ האדמה"²⁰, שכשרואים יהדות, ה"ז קשור אצלם רק בענינים של הגבלות, או, בעיניהם, גם סיגופים, ומכל-שכן אם משתתפים בענין של צדקה - איזה שיהי', בלי הבחנה כלל - אומרים אשר כבר יצאו ידי-חובתם לגמרי הן כלפי המקום הן כלפי הבריות.

16. ראה גם לקוטי שיחות ח"ד ע' 37 ואילך.

17. יז, א.

18. כא, ב.

19. כמבואר בפרש"י סוטה שם, ובזבחים ב, א ד"ה לא כשמעון אחי עזריה: "על שם שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צורכי שמעון אחיו בשעה שהי' עוסק בתורה והתנו ביניהן שיהיה חלק לעזריה בשכר תלמודו של שמעון, לפיכך נקרא על שמו שלמד על ידו". ובסוטה שם ד"ה שמעון אחי עזריה: "וכן ר' יוחנן למד על ידי הנשיא שהי' מפרנסו".
20. תשא לג, טז.

ב. היינו לא רק ההלכות הצריכות לה, וכמבואר בארוכה בשלחן מנחם ח"ד סימן עה.

ג. בנות ישראל (כשרות).

ד. "בנפשו יביא לחמו".

ה. לחיות במנוחה וברחבות ("שיהי' לו יום טוב").
שלחן מנחם - ה (יו"ד ב) / שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק {עמוד 87} {132136}

וזהו מתפקידם של "בית רבקה" ו"בית שרה" שיסד ומנהל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א – לחקוק בלבות התלמידות אשר בנות ישראל הם, להסבירם הקדושה שבזה, והטוב והטוהר הכרוכים עם זה, ולבאר להן האחריות המוטלת עליהן.

ובזה מתורצת גם קושיא הב' ששאלו, האם ברצוננו לייסד בית-הספר לעשות רביטצענ'ס [=רבניות]. – מטרתנו היא שתהי' כל תלמידה בת ישראל היודעת את אחריותה בתור חברה לעם ישראל, בתור בונה בית בישראל בעתיד, ובתור אם בישראל.

(רשימות "חוברת ל")

ק

הלימוד בישיבה

דברי חכמים

במענה למכתבו .. בו כותב אודות בנו שי' בטענה שילמוד בשביל לקבל בחינות בגרות וכו',^א וכאילו זוהי הדרך היחידה בשביל בנם בכדי שיוכל להסתדר בחייו בעתיד.

ולפלא, כיון שנמצאים במקום כאה"ק ת"ו, בודאי ידוע להם, שאלפי אברכים - כן ירבו - בגיל בנם שי' נמצאים בישיבות אשר באה"ק ת"ו, לומדים תורתנו הק' הנקראת גם כן תורת חיים, כולל חיי העולם הזה והעולם הבא גם יחד, ולומדים בהתמדה ושקידה ומתוך בטחון נפשי ושמחה וטוב לבב.

דברי חכמים

ומה שמגדיל עוד יותר תמיהתי, שהרי בודאי נודע להם הנדפס בכמה מכ"ע אשר באה"ק ת"ו על דבר המתרחש בנפש הנוער אשר שם והנהגתו, ואשר החיסון הכי חזק נגד הרוחות בלתי מצויות המנשבות ברחוב, מקבלים דוקא בישיבות אלו, ועד כדי כך, שבאלפי נוער עבריין, לא נמצא אף אחד מתלמידי ישיבה הלומדים תורה כל היום, והרי מתפקידם של הורים בהנוגע לבניהם, תפקידם הראשון - הוא להעמיד את בניהם איתן בחיים ללא קרע

א. ליקוט שיחות ואגרות בהבא לקמן, ראה בארוכה - "שערי שידוכין" (היכל מנחם, תשס"ח) ע' לה-נז.

בנפשם וללא מלחמות וסיבוכים פנימים. ולאחרי שכבר ניסו בתקופה האחרונה כו"כ אופנים בזה בדרכי חינוך, הסטטיסטיקה היבשה, כאמור לעיל, ושנתפרסמה בכל מקום ועד"ז בשאר מדינות, ביררה התוצאות - באופן חד משמעותי וק"ל.

במלות אחרות, באם לא הי' נטיית בנם לחינוך באופן לימוד אשר בחר, מתפקידם הי' שישפיעו עליו שיסכים לזה עכ"פ משך זמן של איזה שנים, והנה בחסד א-ל עליון חוננו בכך בעל מדות ומעלות טובות אשר מעצמו בחר בהטוב ויפה וקדוש ללכת בשיטה האמורה וללמוד מתאים לה, הרי צריכים להודות לא-ל על ברכתו בזה, ולחזק ולעודד בנם בהחלטתו זו ובאופן דמוסיף והולך. ובודאי ובודאי אשר זה שאומרים עליו "הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים", זן שני ביליאן וחצי בני אדם - ימציא לו פרנסתו בעתו ובזמנו גם לבנם שי', וילמוד תורתו של בורא עולם ומנהיגו בחום ובהתלהבות, והרי זה יוסיף בברכות השי"ת וכמ"ש אם בחקותי תלכו [וכפירוש רז"ל: תהיו עמלים בתורה] וגו' ונתתי גשמיכם גו' וככל הברכות המנויות בפרשה.

(אגרות קודש ח"ט ע' שו)

האם חייבים בגיוס לצבא

במענה למכתבו, השואל האם מחויב בן ישיבה באה"ק ת"ו להתגייס שמה בצבא - לפלא הספק בעיניו ועד שצריך לישאל ממרחק, והרי ידוע וגם מפורסם פס"ד הברור של רבני ישראל, וכמובן - מבוסס הוא בתורתנו תורת חיים, אשר בני ישיבה אין לגייסם ולא יצאו בצבא. ולימודם תורתנו הקדושה בהתמדה ושקידה מגין ומציל על ארצנו הקדושה ת"ו ועל הדרים עליה.

(אגרות קודש ח"כ ע' שיז)

אין לצאת מהישיבה ללמוד אומנות

קבלתי מכתבו בו כותב בקצרה סדר הדברים איך שנכנס לתו"ת בלוד ומסיים שהוא עתה בן ט"ו וחצי שנה, ושאלתו אם לצאת מהישיבה להתלמד אומנות או לא.

והנה פשוט הדבר אשר כיון שבאופן פלא וכפי שכותב במכתבו, זכה

ב. ראה עד"ז תורת מנחם חלק נ עמוד 240. ובארוכה - שיחת ו' תשרי תשכ"ח (שיחות קודש תשכ"ח

ח"א ע' 39-41).

לכנוס לשיבה ובפרט לשיבה כזו שלומדים בה הן נגלה והן חסידות, הרי צריך הוא להבין איך שמסייעים בידו מלמעלה להעמידו באופן הטוב לפניו בגשמיות וגם ברוחניות, ומובן ג"כ שכדי לנסותו נופלים לו לפעמים מחשבות להפסיק לימודו, ולכן צריך לבטלם ולהתמסר להשיעורים בנגלה ובחסידות בהתמדה ושקידה גדולה.

ופשיטא אשר הזן ומפרנס את הכל, הנה כשיבוא הזמן וצריך יהי' לפרנס את עצמו, ימציא לו ג"כ את פרנסתו, ואין לבלבל את עצמו בגיל שלו להתעסק עתה בהכנת הפרנסה שתלוי אך ורק בהקב"ה ובמילא הקישור בתורתו ובמצותיו הם עצה נפלאה להקל לאחר זמן את הפרנסה, ויציאה מאהלה של תורה קודם הזמן מפרעת בזה, והשי"ת יזכהו ויצליחו לתלמוד תורה ביראת שמים.

(אגרות קודש ח"ז ע' קסג)

אי קבלת תלמיד ופילוקו מהישיבה

.. (א) כבר כתבתי כ"פ, שתועלת הרבים דוחה תועלת היחיד, ומזה פשוט שלא כל אחד הרוצה להתקבל בשיבה צריך להתקבל, כיון שהנהגה פרועה ובפרט כזו שמזכירים במכתבם, שלמדו בכמה ישיבות ומכולם נשלחו הביתה מפאת זה, הרי זה היפך תועלת הרבים, ותמי' גם נתינת ספק בזה.

(ב) במ"ש בהנוגע לתלמיד שכבר נמצא בכותלי הישיבה ולומד שם משך זמן, מובן שאינו דומה להנ"ל, ובפרט כשיש מקום לחשוש שיתפוס זה כדחי' בשתי ידיים, אבל פשוט שגם בזה, סו"ס - יחיד ורבים, רבים קודמין, אלא שאין מקום להתחיל בזה, וצריך להקדים באמצעים אחרים ולא להתחיל בגירוש כליל וכו', והרי כמה דרכים בכגון דא באם ישנה שימת לב תמידית להנהגות התלמידים, שבמילא בכמה ענינים מקדימים את הרעה בעוד מועד, וק"ל.

(אגרות קודש ח"ד ע' תג)

קא

חינוך והפצת היהדות

החינוך – מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים

מלאכת^א החנוך וההוראה על טהרת הקודש - בתקופתנו זו - היא מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים (כיון "שאין עשית אחרים מספקת" כלל וכלל^ב) וחלים ע"ז כל הדינים שבזה כמבואר בשו"ע. וראה הל' ת"ת לרבנו הזקן פ"ד ס"ג ואלך.
(אגרות קודש חט"ו ע' שח)

◇ ◇ ◇

.. ענין חנוך הכשר של בני ובנות ישראל בתקופתנו זו, הוא עתה מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים - כיון, [ש]כלשון רבותינו ז"ל, אין עשייתם מספקת כלל וכלל. ומצוה כזו דוחה אפילו מצות תלמוד תורה, שהיא שקולה כנגד כל המצות, ועל אחת כמה וכמה שדוחה חשבונות כספיים וכלכליים.
(אגרות קודש חט"ז ע' שח)

◇ ◇ ◇

לכתבה שיש מתוכחים עמה על פעולתה ברוח שיטת חב"ד להשתדל בקבלת ילדים מבתיים שאינם דתיים לגנים דתיים ובי"ס וכו' – שיטת חב"ד זו היא שיטת הגמרא, וכמפורש גודל הענין דלהוציא יקר מזולל וערכו בכבא מציא (פד, א).
(מצילום כתי"ק)

א. מענה לשאלה: האם מאמרי חז"ל כגון: "הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה", או "עשה תורתך קבע ומלאכתך ארע" שייכים גם בעוסק במלאכת החנוך וההוראה; או שכאן שייך לומר "כל המרבה הרי זה משובח".

ב. וראה אגרות קודש ח"ו ע' קס: " . . בני הישיבות הורגלו בענין דתלמוד גדול, ובמילא חדש בעיניהם הדרך להקדיש חלק מזמנם שיכולים לשגשג בתורה ותחת זה להשתמש בו לקרב הסביבה שלו בענינים פשוטים, כמו שמירת שבת, לימוד אל"ף בי"ת, עברי וכו' וכו'. וכמה מבני הישיבות מטעימים זה לעצמם, שזהו מצד היראת שמים, שכיון שפסקו רז"ל שמצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים, הרי אין מבטלין ת"ת בשביל זה ואפי' תשב"ר אין מבטלין בשביל בנין בית המקדש וכו' וכו' הרי אין להם להפרד ח"ו מן התורה אפילו לרגע, ועל הקב"ה להבטיח את החינוך הכשר של בני ובנות ישראל העומדים בסכנת טמיעה וכפירה היל"ת. אבל באמת אין זה מצד היראת שמים, כי מצוה עוברת היא ואין די אחרים העושים אותה".

ג. וראה הערות וצינונים להל' ת"ת (להגרמ"ש שי' אשכנזי) לסעיף זה (ע' 88) ביישוב מש"כ רבינו עם מה שנפסק בפ"ג ה"א שם שמבטלים לצורך מצוה עוברת רק אם הביטול הוא לשעה, אבל

לא ביטול תמידי. ע"ש.

חייב הצלה מחינוך כפירה אפי' לחינוך שאינו בשלימות

.. השקפת התורה היא, אשר במקום שאפשר להציל ילד מחינוך של כפירה ר"ל לחינוך של הידור מצוה בתכלית וכו' – בודאי צריך לעשות כל השתדלות בזה. ואם אי אפשר באופן כזה, אלא עכ"פ לחינוך של שו"ע גרידא בלי לפני משורת הדין, או עוד גרוע מזה עכ"פ לחינוך של שמירת עיקר הדת והחמורות שבתורה – הרי ג"כ צריך להשתדל להצילו, ובלבד שלא יטמע בין העכו"ם ולקבל חינוך של כפירה ר"ל.

וכל האומר שבאופן כזה – הרי מה לו ולצרה הזאת, ובפרט לאחר שכבר היה הילד ברשותו ומושך את ידו מפני היראה מה יאמרו הבריות, הרי זה לא רק גורם אלא גם דוחה בידיו ממש את התלמידים האלו ומוסרם לחינוך נגד-דתי.

וידוע אודות אחד מנשיאינו הק' שהיה עונה לשואליו במכתב גם בחוה"מ, וכפתגמו "איך קען ניט איבער מיינעם א הידור פארבויגען און יענעמס אַ עיקר" [=אינני יכול מחמת הידור שלי, לוותר על עיקר של הזולת]¹. ועל אחת כמה וכמה שמפני חשבונות של פוליטיקה וכיו"ב אסור לאבד אפי' נפש אחת מישראל, ועל אחת כמה וכמה כשהנדון הוא על דבר מאות ואלפים מבני ישראל, ועל אחת כמה וכמה שהנדון הוא על דבר תלמידים ותלמידות שכבר היו ברשותם, ועל מנהלי המוסדות האחריות השלימה בעשיית כל מה שביכלתם שישארו עכ"פ נאמנים לדתם, אף שעדיין אין בידם שישארו חסידים או עולמש'ע מהדרים במצות ביותר וכו' וכו'.

(אגרות קודש ח"ח ע' כ)

החינוך – ללא פשרות

.. בשאלתו בהאזהרה ללמד תורה בלי פשרות, וחושש שבאם יחמירו על הילדים, אפשר שלא יקבלו כלל, שעל פי זה תועלת בעשיית פשרות.

העצה לילדים האמורים היא לא לעשות פשרות, ז.א. לא לומר להם שמותר לעבור ח"ו על חלק מהמצות ובלבד שיקיימו מצות אחרות, שהרי

ד. וראה עד"ז בלקוטי שיחות ח"ה ע' 148 [כשרוצה להחמיר על עצמו, עליו לוודא לכל לראש

שהדבר לא יבא על חשבון אחרים], ובשלחן מנחם ח"א סי' סד.

נוסף על האיסור דלשקר, ה"ז ג"כ ענין מגלה פנים בתורה שלא כהלכה^ה, שינויים בדת וכו' - אלא לבאר להילדים ולהסבירם, שלעת עתה לומדים עמהם ע"ד מצוה זו וידעו שיש עוד כמה מצות, אבל הרי אי אפשר ללמדם ע"ד כל הענינים בתחלה, ולכן מלמדים אותם צעד אחר צעד^ו. ולהסבירם ג"כ ענין התשובה, שאם ח"ו אין מי שהוא עומד בנסיון ועשה לא ככתוב, מחוייב הוא כמקדם בכל המצות שבתורה, כי ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא וגם שלאחר זה ישנו תקון דהתשובה.

(אגרות קודש ח"י"ז ע' רכה)

מה שמגיב שאפשר להיות שבמוסדות חב"ד דורשים מרובה מהתלמידים בנוגע רמת הלמודים ובנוגע להנהגה וכו', ואפשר שיש כאלו שיפחדו לקבל עליהם עול זה וסכנה שילכו לחינוך בלתי רצוי או עכ"פ לא רצוי כל כך.

הנה נוסף על מה שגם כבודו כותב, שבאם יגרעו בתביעות האמורות ברמת הלימודים וכו' הרי ישפיע זה גם על שאר התלמידים הטובים והבינונים, שקרוב לומר שיצא שכרו בהפסדו, הרי עוד נקודה עיקרית בזה. כי הנה מוסדות חב"ד יש להם אופי מיוחד, והשם עצמו מורה ומשמיע לכל שומע כי במוסד זה מתנהגים באופן מסויים ולומדים ברמה מסויימת, ובמדה הכי חשובה משתווים בזה, עכ"פ בקוים יסודיים, כל מוסדות חב"ד שבכל העולם כולו. זאת אומרת שהנמכת הקבע והרמה במקום אחד מכריחה תוצאות בכיוון זה בשאר מוסדות חב"ד, ולא רק במדינה זו עצמה אלא גם מחוצה לה.

ועוד נקודה בזה, על פי סיפור ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר^ה, שיש השתלשלות מסויימת במבנה חברת בני אדם, ואם בשלב מיוחד מתחילה ירידה בדרגא אחת, עלול זה לגרום לירידה מדרגא לדרגא בכל השלבים שלאחרי זה, ולכן אפילו אם הירידה בשלב הראשון היתה מקדש הקדשים לקדש, הרי באופן אוטומאטי תגרום ירידה בשלבים שלאחרי זה מקדש לחול ולמטה יותר – מהיתר לאיסור. וכ"ק מו"ח אדמו"ר הסביר בהאמור איך שכל

ה. אבות פ"ג מ"א. ועוד.

ו. וראה בזה בארוכה לקוטי שיחות חל"ג ע' 147. עיי"ש.

ז. סנהדרין מד, א.

ח. ראה ספר השיחות תר"פ-תרפ"ז ע' 57. שיחת ש"פ שמיני תשכ"ח.

שלחן מנחם - ה) יו"ד ב) / שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק {עמוד 93} {132136}

אחד במעמדו ומצבו צריך להעלות בקדש ופשיטא שלא להוריד אפילו אם גם לאחר הירידה עדיין יהי מורם מכל סביבתו. והנמשל בנוגע למוסדות הנ"ל מובן.

כל הנ"ל אמור אפילו באם לא הי' נוהג מסויים במשך כמה שנים שני חזקה, על אחת כמה וכמה שמשך הרבה שנים התנהגו באופן מיוחד שאין כדאית כלל ירידה בזה. ובפרט שקרוב לומר שיפרשוה שנשתנו ^{הזמנים} ומשתנים המנהגים וממילא גם הדרישות וכו'. ובפרט באה"ק ת"ו – שבכמה מוסדות חינוך רצויים הנה ^{מסיבות} שונות אין דורשים מהתלמידים אותם הענינים שמזכיר כבודו במכתבו, ובמילא אין סכנה ח"ו שהמועמדים שלא יתקבלו לתוך מוסדות חב"ד מוכרחים יהיו להיקלט למוסד שונה בתכלית, שהרי אפשר שיקובלו במוסד שרק דרישות האמורות אין בתכניתו.

לפני זמן היתה לי שיחה מעין האמור, ועניתי לשואל שגם בזה הוראה מפורשת בדברי חכמינו ז"ל^ט, וכדרכם בפתגם קצר אבל קולע להמטרה, והוא: רב בקעה מצא וגדר בה גדר. ופירושו: כשראה רב שישנו ענין שמזלזלין בו, החמיר והוסיף בגדר וגזירות דוקא בענין זה. זאת אומרת, שכשרואים שישנו חוג בו נמצאת פרצה בענין מסויים, שלכאורה יש חשש כנ"ל שבאם יקפידו עליהם בענין זה ירחיקום בכלל או ידחפום לענינים גרועים עוד יותר, ההוראה היא לעשות דוקא בהיפך, לזרזם ולהחמיר עליהם דוקא בענין הפרוץ, וק"ל.

(אגרות קודש ח"כ ע' קעג)

חינוך הכשר גם לשאינם נימולים

במ"ש אודות חנוך הכשר לאלו שעדיין לא נמולו אף שהם כבר בגיל מוקדם, והמילה שלהם, מה להקדים – מובן שצריך לעשות ככל האפשרי בשני הענינים, ואין לעכב האחד מפני השני.

(אגרות קודש חט"ו ע' שמג)

במענה למכתבו בו כותב שיטתה ללמוד דינים (קיצור שו"ע) וכן גמרא, רק עם אלו התלמידים שמתחייבים לאכול כשר – וכנראה הכוונה להכריח עי"ז אחדים מהם עכ"פ לאכול כשר,

ובכ"ז אין דעתי נוחה מהאמור, שהרי לימוד הגמרא עאכו"כ לימוד הדינים בפ"ע תכלית הוא ומצוה הכי גדולה, כיון שבתקופתנו זו רק בכותלי מוסד חינוך יש אפשרות מתאימה להחדיר בהתלמיד ידיעות התורה והמצוה (ודלא כהתקופה שלפנינו שהיתה הידיעה בזה נקלטת בבית ואפילו בחוץ), שמזה מובן שכל חסרון בזה במשך שנות המצאו של התלמיד במוסד החינוך, ה"ז מעוות שקרוב לומר שאי אפשר יהי לתקנו.

עוד סניף לשיטתי, שעצם לימוד הדינים ולימוד הגמרא מכשיר את הלומד ומקרב לקיום המצוות, אף שמצ"ע אינו עדיין שייך לזה, והרי זה מיוסד ע"פ המשנה מצוה גוררת מצוה ומאמר חז"ל"א המאור שבה (דתורה) מחזירו למוטב, וגם בטבע מובן הדבר, כי כשלומד פעם אחר פעם ענין זה, חושבים אודותו בתכיפות יותר ובעמקות יותר. ועוד טעם בהאמור, אשר אין ברשות האדם למנוע לימוד התורה מתשב"ר ואפילו ממבוגרים^{יב}, וק"ל.

(אגרות קודש חט"ז ע' רפה)

פרסום ד"ת בעתונים

.. כלי" שאפשר לו למצוא צנור ואופן שיתפרסמו עניני תורה חיים ברבים, החובה עליו לעשות את זה ככל האפשרי. ולא עוד אלא שבענין להדפיס ד"ת בעתונים, שלפני איזה דורות היו זהירים בזה כיון שחשש גדול שלא ינהגו כבוד בעתונים ויושלכו בחוצות^{יד}, הנה גם בזה התחילו לנהוג

י. אבות פרק ד משנה ב.

יא. ירושלמי חגיגה פרק א הלכה ז.

יב. ראה באגרות הבאות.

יג. בתחילת מכתב זה כתב רבינו לנמען וז"ל: .. מתפלא על אשר בשיחתי עם פב"פ מבני ישראל

אבל לע"ע אינו מהחרדים לדבר ה', אמרתי לו מענין גלגול נשמות.

ומתפלא אני על פליאתו, כיון שענין גלגול נשמות כבר מדובר אודותו בספרים הנדפסים בכ"כ מקומות ובארוכה, ויסודתו בראשונים שלמדו עד"ז וגם הדפיסו בספריהם, עד שיצא מגדר לימוד פנימיות התורה נסתר דתורה, כי מדובר אודותו כבר בנגלה, ובפרט שרק ע"י ענין גלגול הנשמות יש אפשריות להסיר קושיות עצומות של אחב"י בזמננו זה, ובפרט של צעירי בני ישראל המתבוננים במה שעבר על עם ישראל בשנים האחרונות, ומשפיע עליהם לא לטובה בהנוגע לאמונתם בהשגחה פרטית ובהנהגת העולם ע"י בורא עולם, ועי"ז נחלשים בקיום המצות בפועל כו' וכו'. וכידוע לכל מי שבא במגע עם הדור הצעיר והנוער בארצות"ב בפרט. וכל שאפשר לו למצוא ..

יד. ראה שדי חמד פאת השדה מערכת כ"ף אות יב (חלק ח ע' א' תשי"ב). שו"ת זקן אהרן ח"ב סי'

ע. ועוד.

גדולי ישראל בדור שלפני דורנו. וכידוע בנוהג העתונים החרדים במדינת פולין ובאה"ק ת"ו, וכן נדפסו כמה מעניני תורה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל בעתונים באמריקה - ובלבד שיגיעו אפילו לאחד או לשנים מבני ישראל ויעמידוהו על האמת ובקרן אורה.

והלואי היו כל החרדים לדבר ה' יוצאים בקריות חוצה ומלמדים את בני ישראל תורה, מבלי להתנות אתם מקודם שתחלה יעשו לשומרי מצות ואח"כ ילמדום תורה, שע"י לימוד בפיזור זה - היו מצילים כמה נפשות יקרות מבנ"י לה' ולתורתו בהקדם גדול.

ואף שידוע מאמר הזהר"ט ומבואר בכ"מ בחסידות ט"ו ומהם בתניא קדישא"י, אשר אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא, רואים אנו במוחש אשר בהנהגה האמורה, והוא - להודיע מעניני תורתנו תורת חיים לכל הבא לשאול מבני ישראל ובהסברה בסבר פנים יפות ועל ידי קירוב, קירבו סוף סוף את השומעים (אף שכמובן לא כל השומעים במדה אחת).

ועיין ג"כ הלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן - בעל התניא והשו"ע - פרק ד' סעיף ג' בקונטרס אחרון, וז"ל: וגם הרב יש לומר דצריך להכניס"י וכו' עיי"ש. ובפרט בהנוגע לעניני תורה שהם מפורסמים אלא שאין יודעים אותם על בורים ובמילא מפרשים אותם שלא כדבעי ובאים למסקנא הפכית מן האמת.

מרגיש אני במכתבו, שפליאה האמורה היא פליאה של כמה מידידיו, לכן בקשתי למסור גם להם תוכן האמור, והעיקר לעוררם ולהסבירם, אשר:

כמה מאחינו בני ישראל טובעים בים הגדול של עם הארצות, וזוהי הסיבה היחידה שכמה מהם אין נזהרים בקיום המצות בפועל. וכל מי שיש בידו לעשות מה בזה ומסתתר בד' אמות שלו ומסביר זה לעצמו שהוא הוא הצודק והם הם כו', כבר נתבאר ענינו בזה"ק במקומות הידועים"ט בחילוק

טו. תקו"ז תיקון יו"ד (כה, א).

טז. ראה קונטרס עץ החיים פי"א ואילך.

יז. פליט ואילך.

יח. צריך להכניס את עצמו לבית הספק, אם א"א בענין אחר. וראה לקמן בפנים עמוד פ.

יט. זח"א סז, ב. קו, א. בהשמטות שם רנד, ב. ח"ג טו, א ואילך. תקו"ז תס"ט (קיג, א). ז"ח (מהני"ע)

פרשת נח כג. א.

שבין הנהגת משה רבינו לאחר מתן תורה - לבין הנהגת נח שהי' קודם מתן תורה. ובאמת אין צריכים להסברת הזהר הק' בזה, אלא במכל שכן וקל וחומר מהצלת הגוף, שאם הי' מי שהוא עובר על שפת נהר ורואה איש ישראל טובע בנהר - בודאי שהי' מפסיק משנתו ועושה כל מה שביכולתו להצילו מן הטביעה, ולא הי' שואלו אם מניח תפילין הוא בכל יום וכו'. ואם בהצלת הגוף כן הוא - על אחת כמה וכמה בהצלת הנשמה.

ישור תשובה

ועוד להוסיף, שאפילו אם תמצי לומר שספק הוא אם ישנה השומע דרכיו כשילמדו אתו תורה, הרי מי הוא זה ואיזהו שיכול לפסוק דיני נפשות על מי שהוא שלא יחזור בתשובה ח"ו, ועל כל פנים ספק יש בדבר, ועל כל פנים ספק ספקא, ופס"ד השו"ע הוא אשר עניני פקוח נפשות דוחים כל - אפילו על הספק וכמה ספיקות², והאמור כתוב באותו השו"ע שבו כתוב גם כן על דבר הנחת תפילין וכו'.

ויהי רצון שימצא אותיות הצריכות להסביר לידידיו את כל האמור, עד שישנו את הנהגתם דעד עתה, ויקיימו מאמר רז"ל³ בשעת המכנסין פזר, להפיץ מעיינות דברי אלקים חיים עד שיגיעו גם חוצה.

(אגרות קודש ח"ג ע' רג)

במענה על שאלתו, במה שראה מכתבי נדפס בעתון שיש חשש שעתונים אינם נשמרים, והרי במכתב זה הובא גם מאמרי רז"ל ופסוק.

והנה יסודי הוא מנהג גדולי ישראל בכגון דא במדינותינו לפנים, וגם נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בהיותו בארצות הברית, אשר לעת הצורך הי' מדפיס בעתונים וכיו"ב דברי התעוררות ואפילו אם היו מועתקים בהם מאמרי חז"ל ופסוקים. אף שכמובן שבמה שהי' אפשר היו נזהרים, היינו שלא לכתוב השם כצורתו וכו', אשר גם בזהירות זו נהגינו, ואפילו בהנדפס בחוברות וכיו"ב, ואפילו בהמכתבים בשפת המדינה ע"פ המבואר בפוסקים אשר יש קדושה גם בשמות שבלע"ז.

כ. שו"ע או"ח סי' שכט ס"ג. וראה לעיל סימן צח הערה ו.

כא. ברכות סג. א.

וכבר ידועה דרשת רז"ל כב עה"כג ודגלו עלי אהבה ודלוגו עלי - מדלג
על האזכרה - אהבה.
(אגרות קודש ח"ב ע' יז)

◇ ◇ ◇

.. לדעתי הוא הכרח גדול, כי בהעתון שהוא בבעלותו, בהשגחה העליונה, יוקדש על כל פנים עמוד או יותר, מדי שבוע בשבוע, לעניני פרשת השבוע, מצוות שזמנם בשבוע זה, בהוספת דברי הלכה למעשה בענינים האמורים .. כמובן במסגרת המתאימה, כיון שאין תפקידו של עתון כלל וכלל להיות שולחן ערוך ופוסק בדינים, שזהו שיין לרב מורה הוראה.

.. ודוקא בשנים אחרונות יש לכל האמור תוקף יותר, כיון שהולכת ומתגברת דרישת הנוער הנקרא "חילוני", בכל מקום ובפרט בארץ הקודש, לדעת מהי יהדות אמיתית, מורשת אבות, ערכי היהדות וכו', אחרי שחונכו ללא כל ידיעות בזה, לא בבית הספר ולא בבית ההורים. ואף שגם בזה הרי פשוט שאין תפקידו של עתון להיות תחליף לביה"ס, אבל המדובר הוא להודיע על המתרחש בשטח זה ולספק הסקרנות של כמה וכמה מהקוראים, וכו'.

.. באם עתה תתקבל הצעתי, הרי ירבה מר בגליון שלו כהנה וכהנה בכמות וגם באיכות, ותהי' מוצדקת, במלוא מובן המלה, ההערה הבאה בשולי הגליון "נא לשמור על קדושת הדף" כד וכו'. (אגרות קודש חכ"ח ע' קצט)

◇ ◇ ◇

לפלא גדול ולתמי' גדולה, שהפסיק להדפיס במכתב עת שבמחנם מפרשת השבוע, מענינא דיומא וכיו"ב. – בטח שמע מאמר רבינו ז"ל כה שיכתבו ע"ד משיח אין די גאזעטן (בעתונים) כו'.

(ממכתב ט' אד"ר תשי"ז - אגרות קודש מילואים (נמצא בדפוס))

כב. שהש"ר ב, יג: "עם הארץ שקורא לאהבה איבה כגון ואהבת ואייבת אמר הקדוש ברוך הוא ודילוגו עלי אהבה .. אפילו התינוק מדלג על האזכרה כמה פעמים ואינו נזקק, ולא עוד אלא אמר הקדוש ברוך הוא ודילוגו עלי אהבה".

כג. שה"ש ב, ד.

כד. ראה עדי"ז – שיחת י"ג תמוז תשל"ה (שיחות קודש תשל"ה ח"ב ע' 270).

כה. אדה"ז. ראה ספר השיחות תורת שלום ע' 12. תורת מנחם - התוועדות תשד"מ ח"ב ע' 666.

כו. ראה בזה עוד להלן סי' קלה.

לימוד עם כאלו שמתנים שלא ידברו עימם אודות קיום תומ"צ

.. בשאלתו שישנם כאלו שמסכימים ללמוד עמו ובתנאי שלא ידבר עמהם בענינים שבפועל.

לפלא תנאי זה, והרי יכול להסבירם שאפילו כשמדברים בענינים של פועל - הרי הברירה בידם לעשות כפי שיחליטו הם, ואם כן אין מפסידים דבר ע"י דבור עמהם, ואדרבה מרוויחים, שהרי אפשר שבדבריו תהינה נקודות חדשות וביאורים שלא שמעו אודותם עד עתה, ועל ידי זה יובן להם הענין יותר.

בכל אופן מובן שאפילו אנשים כהנ"ל מחוייבים הם בלימוד התורה, שהרי זוהי מצוה בפני עצמה ולכן עליו ללמד. ומה שמזכיר מאמר רז"ל כי על דבר לימוד תורה לתלמיד שאינו הגון, כבר כתב רבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשו"ע (פוסק בנגלה דתורה) בהלכות תלמוד תורה שלו פרק ד' סעיף ג' בקו"א, ומסיים שם שהתלמיד (אינו הגון) עצמו חייב ללמוד וכו' "וגם הרב כו' אם אי אפשר בענין אחר. אלא אם אפשר להחזירו תחלה למוטב ע"י שלא יכניסוהו לבית המדרש מדחים אותו תחלה",

ורבנו הזקן כותב זה אפילו בזה המזלזל במצות ואין בו יראת שמים ואינו מקיים מה שלומד אף שידוע אודות הציווי, ועל אחת כמה וכמה באלו שכותב אודותם - שבטח הסיבה מפני שחסר להם בידיעה.

(אגרות קודש ח"ז ע' רכד)

אנשים ונשים בשיעור משותף – במקרה מיוחד

.. לאור התנאים והקשיים המיוחדים במדינה ההיא^{כז} אני נוטה להקל ולאפשר לנשים להשתתף בשיעורי גברים^{כט}.

אך בכדי להדגיש שהיתר זה הינו יוצא מן הכלל עקב הנסיבות המקילות, ובכדי לקיים את ההלכה, יש לעשות זאת בשני תנאים: (א) יש ללמד

כז. חולין קלג, א. וראה גם מכות י, א. ע"ז יט, ב וברש"י שם ד"ה על.

כח. המדובר על מדינת רוסיה בשנים שבהם שלט השלטון הקומוניסטי והחזקת חיי היהדות היתה כרוכה בקשיים רבים.

כט. וראה באגרות קודש חכ"ו עמוד ע - מענה רבנו ע"ד מחיצה בשיעורי תורה. וראה בכל זה -

פרדס חבי"ד גלי 16 ע' 69. "התקשרות" גלי תרמה.

שלחן מנחם - ה) יו"ד ב) / שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק {עמוד 99} {132136}

בשעורים משותפים אלה ענינים שחייבות בהם גם נשים [כגון דינים שנשים חייבות בהם (כשרות, דיני שבת ויו"ט וכו'), וכמובן גם] יסודות אמונתנו, אהבת ויראת ד', וכפי שנושאים אלו מבוארים בתורת החסידות. (ב) יש לסדר ישיבה נפרדת לנשים וגברים. דבר זה ימנע מגע אישי נוסף, כמו ריקודים מעורבים וכו'. למרות שמדובר בכאלה שבגלל הרקע שלהם בנסיבות אחרות אינם מתנגדים לרקודים וחיי חברה מעורבים, בכ"ז ברור הדבר שאין לאפשר זאת בקבוצות אלו, ואין לתת שום היתר מוצהר או סמוי להתנהגות כזו.

ברצוני להדגיש שוב שההיתר הנ"ל ללמודים מעורבים מבוסס על נסיבות מקילות מיוחדות הקיימות במדינה זו, בהעדר דרך אחרת להצילם מהתבוללות ונשואי תערובת⁷¹. בשום אופן אין זה מהווה תקדים למדינות אחרות שתנאים אלו אינם שוררים שם. אין להסתמך על היתר זה אף באותה המדינה, כאשר התנאים שם ישתפרו.

(יגדיל תורה (ירושתי"ו) חוברת יא ע' 18 – בתרגום חופשי מאנגלית)

שלילת "קיצורי החומש"

מאשר הנני קבלת המברק, בו כותב אודות הלימוד מקצורי החומש. ומפורסמת הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר וכ"ק אביו אדמו"ר (מוהרש"ב) זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בתוככי כל גדולי ישראל, באיסור מוחלט⁷², שמזה מובן שעמדתי היא אך ורק - בשלילה מוחלטת. (אגרות קודש ח"ט ע' תיט)

לימוד תנ"ך בגילוי ראש

שילמד תנ"ך וכיו"ב לשומעים שישבו בגילוי ראש וכו' – מובן שאין נראה לי כלל. ובפרט שכמה וכמה מהם ישבו כהנ"ל לא מתוך אונס וכיו"ב. וד"ל. (אגרות קודש חכ"ג ע' פט)

צירוף מומרים לשיעור תורה

שאלה: בעיר מסוימת ישנם יהודים שהמירו דתם ר"ל. כמה מהם חשים לאחרונה משיכה ליהדות ורוצים להצטרף לשעורי-תורה. מה צריך להיות היחס כלפיהם⁷³?

71. ראה בענין זה ב"כפר חב"ד" גליון 1050 ע' 37 ואילך. ע"ש.

72. ראה ספר השיחות תשי"ב ע' 72. ובאגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ו ע' שלו.

שלחן מנחם - ה' (יו"ד ב) / שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק {עמוד 100} (132136)

מענה: בכללות, יש לדון בכל מקרה לגופו. אמת המדה להתקבל לשעורי התורה צריכה להיות בהתאם לתוצאות הצפויות: האם יש סיכויים שיחזור ליהדות עקב השתתפותו בשעורים, או להיפך.

לצורך הערכה כזו יש להביא בחשבון שני סוגי בני אדם. יש מי שנהי' מסיונר. במקרה זה אין לדנו לכוף זכות. יתר על כן: מטבע הדברים יחפש מומר כזה הצדקה למעשיו בכל הזדמנות אפשרית, לכן הוא לא ירתע מלסלף את האמת במתכוון.

גורם נוסף בזה. לא לכל המשתתפים בשעורים בסיס איתן ביהדות, חלק מהם חלשים למדי, ויש להם ספיקות. לכן, פגישה בין אלה לבין המסיונרים במסגרת למוד ודיון תורני, עלולה להזיק בגלל עמדתם החלשה בלאו הכי.

מאידך גיסא, קיים סוג נוסף של משומד, כלומר, אותם שעשו זאת לא עקב שטיפת מוח, אלא סתם עקב סיבות שונות ומשונות. ובמיוחד אותם שמוגדרים כ"תנוקות שנשבו". במקרה זה הסיכוי לקרבם ליהדות הוא כמובן גדול יותר.

הנחיות אלו הם בכללות, אך כל מקרה יש לדון לגופו, כנ"ל.

בנוסף לכך יש עוד נקודות כלליות שיש להביא בחשבון.

השואה, היתה בהרבה, תוצאה של עוינות ורדיפות שטתיות נגד יהודים במשך דורות רבים. אם יש יהודי שלמרות היותו בקירוב זמן ומקום לזוועה זו, בכל זאת מוצא אפשרות במוחו ולבו להזדהות, ולהיות חלק מאמונה ותומכי' שגרמו לכל כך הרבה קרבנות יהודיים, אנשים נשים וטף, הכל בשם הנצרות .. יתכן וקיימות דרכים אחרות להחזירו לשפיותו, אך כנראה לא באמצעות שעורי-תורה.

(יגדיל תורה (ירושתי') חוברת יא ע' 16 – בתרגום חופשי מאנגלית)

לימוד תורה לאינו יהודי

לכתבו אודות הנוער שהאם אינה יהודיה – הנה הדין ברור שהולך אחר האם. ובמילא גם אסור ללמדם תורה (מלבד ע"ד ז' מצות דבני נח)^{כב}. ומה